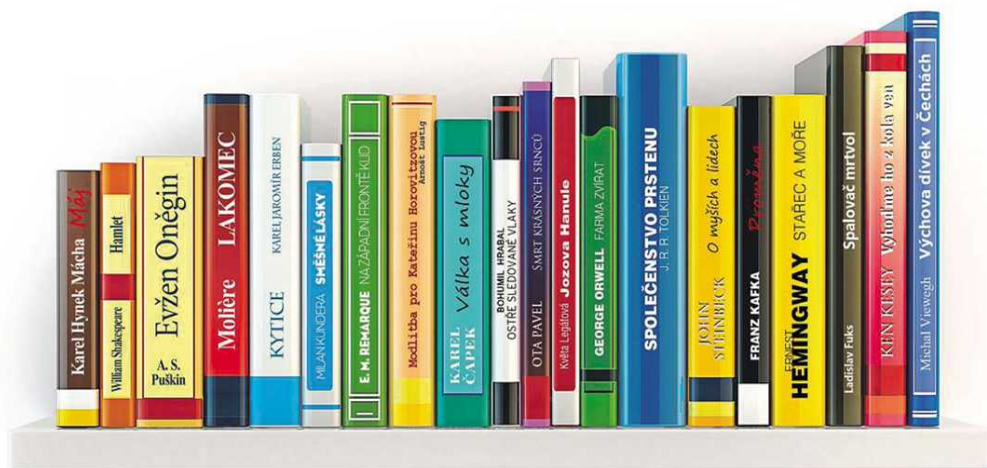

Taháky nejen k maturitě

DNES

Radka Wallerová

Taháky nejen k maturitě

ISBN

PDF: 978-80-87970-00-3

PDF pro čtečky: 978-80-87970-01-0

ePUB: 978-80-87970-02-7

Mobi: 978-80-87970-03-4

Obsah

Karel Hynek Mácha: Máj.....	4
William Shakespeare: Hamlet.....	7
S. Puškin: Evžen Oněgin.....	10
Molière: Lakomec.....	13
Karel Jaromír Erben: Kytice	16
Milan Kundera: Směšné lásky	19
E. M. Remarque: Na západní frontě klid	22
Arnošt Lustig: Modlitba pro Kateřinu Hrovitzovou.....	25
Karel Čapek: Válka s mloky	28
Bohumil Hrabal: Ostře sledované vlaky	31
Ota Pavel: Smrt krásných srnců	34
Květa Legátová: Jozova Hanule.....	37
George Orwell: Farma zvířat	40
J. R. R. Tolkien: Společenstvo prstenu	43
John Steinbeck: O myších a lidech	46
Franz Kafka: Proměna	49
Ernest Hemingway: Stařec a moře.....	52
Ladislav Fuks: Spalovač mrtvol.....	55
Ken Kensey: Vyhodíme ho z kola ven	58
Michal Viewegh: Výchova dívek v Čechách.....	60
Jak na maturitní sloh?	65
Rozbor textu.....	77
Didaktické testy	80
Nenechte se nachytat.....	86

Karel Hynek Mácha: Máj

Nejznámější Máchovo dílo, které si autor poprvé vydal vlastním nákladem v roce 1836, figuruje v maturitních seznamech velmi často. Tato lyricko-epická básnická skladba se na středních školách probírá už dvě století. Děj díla je na začátku knihy shrnut a pak se teprve autor vrací k detailním činům svých hrdinů. Básnické dílo má čtyři zpěvy a dvě intermezza. Na svou dobu mělo dílo velmi neobvyklý pesimistický námět a tragické vyznění, přičemž autor je do velké míry pojal jako osobní zpověď člověka plného nejistot a otázek po smyslu života.

Místo milého přišla špatná zpráva

Jednou z postav je Jarmila, která hned v úvodu díla spáchá sebevraždu skokem ze skály do jezera, když marně čeká na svého milého. Básník zde mimo jiné nádherně líčí přírodu a navozuje tak tesknou atmosféru celého díla. Jarmila se nedočkala a místo toho se od neznámého muže dozvěděla, že jejího Viléma čeká poprava, protože zabil svého otce. Teprve po této expozici nás autor seznamuje s Vilémem a s tím, co ho vedlo k vraždě, za kterou má být potrestán - jeho otec, který ho kdysi vypudil z domu a dohnal ho k životu mezi loupežníky, svedl jeho milenku Jarmilu. Žárlivý a výbušný Vilém ho proto zabil.

Mladík, kterého od popravy dělí jediný den, ve vězení přemýšlí o tom, co může následovat po smrti, tragický hrdina soudí, že nic. Stejně to zřejmě viděl i sám Mácha. Přemýšlí také o vině a nevině. I tady se básník vrací k motivu přírody, jejíž věčnost klade do kontrastu s krátkým se životem Viléma.

Kde se vzal strašný lesů pán?

Mladík se navíc musí vyrovnávat s tím, že zabil svého otce, což v okamžiku vraždy netušil. Loupežník Vilém ovšem svého otce v úvahách také obviňuje z toho, že kvůli nedostatku jeho otcovské lásky skončil na okraji společnosti jako obávaný „lesů pán“. Vilém nakonec upadá do vyčerpaného spánku, ve snu se ale stále probírá tím, co ho trápí. Takto, aniž by o to usiloval, dojmeme strážného vězňice, který mu naslouchá.

V první mezihře (intermezzu), která následuje po druhém zpěvu, vystupují v ději duchové, kteří zpívají o Vilémově blížící se smrti, zatímco spolu s mrtvými na popravišti oslavují jeho blížící se příchod mezi ně. Ve třetím zpěvu dílo vrcholí. I tady Mácha použil popis krajiny, po němž následuje Vilémova cesta na popraviště, obklopené zástupy lidí. Vilém se před popravou modlí a trochu překvapivě se loučí s vlastí. V další mezihře po Vilémovi pláčou ostatní loupežníci, kteří teskní po svém vůdci, zatímco Mácha líčí krásnou horskou krajinu. V posledním zpěvu (je psán v první osobě) se na místo popravy vrací básník, který sám o sobě mluví jako o poutníku Hynkovi, zatímco se zamýšlí nad tragikou lidského osudu. Když nalezne na pahorku, kde bylo popraviště, lebku, nechá si další den od hospodského odvyprávět celou tragickou historku, načež básník svůj osud přirovná k Vilémovu. Nakonec mluví o lásce jako o stavu bez konce, zatímco se děsí neznámé budoucnosti a teskní po dětství, do něž se už nejde vrátit.

Karel Hynek Mácha se zřejmě nechal inspirovat skutečnou událostí, protože v roce 1774 byl poblíž Mladé Boleslavi popraven lámáním v kole Hynek (Ignác) Schiffner, který zavraždil v Dubé u Doks svého otce. Mácha toto vyprávění zaslechl o šedesát let později během některého ze svých pobytů u

dnešního Máchova jezera. Rukopis Máje byl objeven během první světové války v Katusicích u Mladé Boleslavi v pozůstalosti obrozence Jana Nepomuka Krouského.

O knize, historie a současnost

Nejvydávanější česká kniha doposud vyšla ve více než 260 různých vydáních. První Máj si autor vydal vlastním nákladem v roce 1836 v počtu 600 kusů, dnes je dochováno v archivech a soukromých sbírkách několik desítek kusů. Velmi známá jsou vydání s kresbou Jana Zrzavého.

Filmové zpracování

Poslední zpracování je film F. A. Brabce natočený roku 2008. Jde o kombinaci úryvků z původní Máchovy básně, kterou recituje kat a vypravěč v jedné osobě, a hraného příběhu nešťastného milostného trojúhelníku Hynka, Viléma a Jarmily. Hlavní role ztvárnili Jan Třiska, Juraj Kukura, Matěj Stropnický, Sandra Lehnerová. Hudbu k filmu nahrála skupina Support Lesbiens. Více informací najdete na <http://www.filmymkaturite.eu/maj>.

Další Máchova díla

Další díla K. H. Máchy prózy Cikáni, Křivoklát, Pouť krkonošská, Večer na Bezdězu, Márinka

Rozbor díla u ústní zkoušky

Jak u zkoušky postupovat, pokud si vytáhnete Máj od Karla Hynka Máchy? Radí češtinářka Veronika Valíková z Arcibiskupského gymnázia v Praze.

Druh a žánr uměleckého díla:

Lyricko-epická básnická skladba s romantickou zápletkou.

Charakterizujte postavy

Za růžového večera pod dubem sličná děvka sedí,
se skály v břehu jezera daleko přes jezero hledí.
To se jí modro k nohoum vine, dále zeleně zakvítá,
vždy zeleněji prosvítá, až v dálce v bledé jasno splyne.
Po širošířé hladině umdlelý dívka zrak upírá;
po širošířé hladině nic mimo promyk hvězd nezírá;
Dívčina krásná, anjel padlý, co amarant na jaro svadlý,
vybledlých lících krásy spějí. Hodina, jenž jí všecko vzala,
ta v ústa, zraky, čelo její půvabný žal i smutek psala.

Začněte ukázkou na pracovním listě, tuto najdete hned v prvním zpěvu. Vysvětlíte: Proč je Jarmila zoufalá? - Čeká na milého, který už nikdy nepřijde, protože zavraždil jejího svůdce, který byl náhodou i jeho otcem. Tím jste zároveň charakterizovali i „strašného lesů pána“ Viléma. Zde bude dobré zmínit i to, že romantismus obecně měl v oblíbě vydědence všech kategorií. Také Jarmila podléhá romantickému stereotypu: muže lákaly buď nedostupné chladné krásky, padlé dívky (bylo nutné pomstít jejich čest, nikoli se s nimi oženit), nebo umírající labuť.

Prostředí, v němž se odehrává děj:

Tragický příběh se odehrává na Máchově jezeře pod Bezdězem. Líčení přírody, používání barev a jemných odstínů je to nejkrásnější, co nám Máj nabízí.

Výstavba textu a vyznění básně:

Předzpěv, čtyři zpěvy a dvě intermezza. V prvním zpěvu je shrnut děj, ve druhém se Vilém připravuje na popravu, rekapituluje život, aniž lituje svého činu, ve třetím, nejobraznější, je popraven a jeho tělo se vrací „v kolébku svou, hrob svůj, matku svou...“ Popřemýšlejte o předzpěvu, zřejmě ironickém. Možná najdete spojitost s verši v závěru básně: „Bez konce láska je! - Zklámanat' láska má.“ Ty bohužel ironicky míněny nejsou. Brzy nato Mácha zemřel.

Rozbor jazykových zvláštností:

V ukázce je třeba najít obrazná pojmenování. Určitě si všimněte hry barev - růžový večer (básnický přívlastek-epiteton), modro se vine (metafora); obrátů: hvězdy zírají (personifikace), anjel padlý (metonymie); hodina vzala (synekdocha). Nezapomeňte na Máchovu zvukomalbu (onomatopoeie) a oxymóron (zborcené harfy tón).

Kontext (literárněhistorický a tematický)

Můžete hovořit o Máchovi a českém romantismu. Srovnání můžete nalézt třeba u Erbena, který psal Záhořovo lože jako polemiku s Májem. Můžete pohovořit o romantismu obecně a vyzdvihnout některé prvky romantické literatury, jako již zmíněný vyděděný hrdina, typ romantické ženy, případně literární práce s popisem přírody, která svým charakterem dobarvuje rozervanost a temnotu v ději. Existuje také kontext tematický: konflikty synů a otců (Zeus, Oidipus, rytíř Ivanhoe, později Karamazovi a z nových děl film Magnólia) či jiní odsouzenci před popravou (v Camusově Cizinci, Nabokovově Pozvání na popravu nebo Zelené míli).

William Shakespeare: Hamlet

Jedna z nejlepších Shakespearových tragédií, která se dodnes běžně hraje na jevištích divadel celého světa. Příběh dánského krále vzbuzuje emoce i po několika stoletích. Škoda, že mnoho lidí ze hry zná pouze repliku „být, či nebýt“, kterou pronášá Hamlet, když přemýšlí o tom, zda má zabít vraha svého otce a sám zemřít, nebo zda žít, aniž by se pomstil.

Jak je pro Shakespeara a jeho tragédie typické, děj je plný postav, z nichž na konci naprostá většina tragicky umírá, hlavní hrdina Hamlet jako poslední. Autor si navíc dává záležet na vykreslení charakteru svých hrdinů a vždy ukazuje motivy jejich jednání. Hra je plná filozofických monologů, které přednáší především Hamlet, jenž tu navíc má dvě polohy. Jednu rozumnou, druhou vyjadřující šílenství, které předstírá. Tehdy například používá dvojsmyslné slovní hříčky. Výstupy tragických postav občas také přeruší sarkastické či cynické poznámky.

Mluvil duch pravdu?

Děj dramatu se odehrává většinou na hradě Elsinor a začíná krátce po králově smrti v době, kdy už na trůn usedl jeho bratr Claudius, který si vzal za ženu svou švagrovou, vdovu po Hamletově otci Gertrudu. Otcův duch královicovi na hradbách svěří tajemství – jeho smrt nebyla náhodná, jeho bratr Claudius ho zabil tak, že mu během spánku nalil jed do ucha. Hamlet logicky zatouží po pomstě, ale nemá v ruce jediný důkaz.

Předstírá šílenství s vidinami o otcově smrti, aby dal okolí najevo, co ví, přičemž si sám není jistý, zda je Claudius skutečně vrahem. Jistotu získává, když na hrad přijíždějí potulní herci, kteří na jeho popud do repertoáru zařadí pasáž s otcovraždou, která Claudia rozčílí a donutí k útěku. Hamlet přesto s pomstou váhá, zdá se mu, že modlíci se strýc svého činu lituje.

Rozhodne se však vše svěřit matce, jenže během jejich rozhovoru někdo stojí za závěsem a naslouchá. Rozčilený Hamlet neváhá a dotyčného bodne, předpokládá, že je to Claudius. Jenže to byl nejvyšší komoří, otec jeho milé Ofélie Polonius, který padá mrtvý k zemi.

Pověste ho, prosím

Claudius neváhá a Hamleta i s jeho bývalými spolužáky Rosencrantzem a Guildensternem posílá do Británie, přičemž jim s sebou dá průvodní dopis s výzvou, aby tamní král nechal Hamleta popravit. Hamlet vše včas zjistí a dopis vymění, takže anglický král nakonec nechá popravit právě jeho dva průvodce.

Mladý králevic se vrací do Dánska zrovna v době, kdy má pohřeb Ofélie. Utopila se, přičemž předtím zešilela z otcovy tragické smrti a z toho, že ji Hamlet odmítl. Ofélii chce pro změnu pomstít její bratr Laertes. Toho využívá proradný Claudius a spolčí se s ním, doufá přitom, že se tak díky rozhněvanému Laertovi zbaví Hamleta, aniž by pro to on sám musel přímo něco udělat.

Poradí mu, aby vyzval Hamleta na souboj, a vyzbrojí jej do boje otráveným mečem, zatímco králevic má nevědomky bojovat tupou zbraní. Bojovníci si však v průběhu bitky meče vymění, takže Laertes umírá a Hamlet vychází z boje coby vítěz, ale těžce raněný rovněž otráveným mečem.

Než zemře, stihne zabít vraha svého otce Claudia. Svědkyní souboje byla i jeho matka Gertruda. Když vidí celou tragédii, vypije číši s otráveným vínem, kterou původně připravil Claudius rovněž pro Hamleta. Vše přežil pouze Hamletův přítel Horacio.

O Hamletovi

Shakespeare se při psaní Hamleta inspiroval starým skandinávským příběhem nazvaným Ur-Hamlet, který vyprávěl o princí jutském – Jutsko je součástí Dánska. Sepsal jej na přelomu dvanáctého a třináctého století dánský kronikář Saxo Grammaticus. Existuje více českých překladů, z novějších jsou nejznámější překlady Martina Hilského a Jiřího Joska.

Filmové zpracování

Určitě se podívejte na film Zamilovaný Shakespeare a rovněž na některou z filmových adaptací Hamleta, mezi něž se dá zařadit i animovaný Lví král. Skvělá je například adaptace z roku 1996 od Kennetha Branagha, který si rovněž zahrál hlavní roli. Klasikou je verze z roku 1948, kterou natočil Laurence Olivier.

Další díla W. Shakespeara

Tragédie (Macbeth, Othello, Romeo a Julie), komedie (Zkrocení zlé ženy, Kupec benátský), historické hry (Richard III.), pohádkové hry (Bouře) a mnoho dalšího.

Rozbor díla u ústní zkoušky

Ukázka:

Hamlet (vede matku k portrétům na stěně):
Vidíte tyhle portréty dvou bratrů? Pohleďte blíž na tenhle obličej, na jeho půvab, na ty kadeře, na božské čelo, velitelský zrak, na celou postavu, tak vzepjatou, jako by stála na vrcholu hor. Do tkáně jeho těla, do všech rysů vepsali bohové svou záruku, že svět v něm právem vidí příklad muže. To byl váš manžel. Teď se dívejte, kdo přišel po něm - nynější váš choť, klas nakažený rzí, jež zasáhla tak zhoubně jeho bratra! Máte oči?
Jak jste se mohla vzdát těch horských pastvin a hledat štěstí v bahně? Máte oči? Ne, neříkejte, že to bylo z lásky. Ve vašem věku je krev skromná, spí a čeká na rozum, co přikáže.
Byl to však rozum, ty dva vyměnit?

Nejdříve zařad'te dílo z hlediska druhu a žánru:

Hamlet je tragédie o pěti dějstvích, psaná částečně prózou, částečně veršem, jen zřídka rýmovaným.

Vysvětlení situace v ukázce:

Ukázka na pracovním listu je ze třetího dějství, Hamlet právě zabil Polonia, schovaného za závěsem, a vyčítá matce sňatek se strýcem, který mu zabil otce. Nezapomeňte dodat, že Shakespearův jazyk je velmi obrazný (klas nakažený rzí, s čertem hrát na slepou bábu).

Stavba dramatu:

Jelikož jde o drama, určitě se počítá s tím, že v díle poznáte prvky tohoto žánru. Tedy například expozici, či že popíšete vrcholící katastrofu, proto byste si měli zopakovat, co se kdy v Hamletovi stane.

Expozice (uvedení do děje): Dánsko, asi měsíc po smrti Hamletova otce. Novým králem se stává jeho bratr Claudius, který se žení s jeho ženou Gertrudou. Hamlet se dozví o zákeřné bratrovraždě a začne přemýšlet o pomstě.

Kolize (zauzlení): Myšlenky na pomstu otráví Hamletovu duši. Přestává si rozumět s matkou, přáteli i Ofélií, která sní o sňatku. Claudius začíná tušit, že se synovcem budou problémy.

Krize: Slavný monolog „být, či nebýt“ a důsledné předstírání šílenství i před Ofélií; herecká družina hraje hru o vraždě krále, při níž Claudius uteče ze sálu; Hamlet omylem zabije otce Ofélie.

Peripetie (zvrát): Hamlet odjíždí do Anglie, kde má být na přání strýce popraven. Ofélie zešílí a utopí se, její bratr Laertes prahne po pomstě.

Katastrofa: Při závěrečném souboji umírají všichni kromě Horacia, který vydává svědectví o příběhu.

Charakteristika postav a jejich konflikty:

Zásadní konflikt je samozřejmě mezi králem a princem, který váhá, kdy, jak a jestli se má mstít. Z toho plynou i jeho vnitřní rozpory. Pak je tu Claudiovo téma bratrovraždy a touhy po moci. A nešťastná láska mezi Hamletem a Ofélií, která příliš mnoho pověděla tatínkovi. A ještě Duch – do divadelní rekonstrukce vraždy můžeme o jeho obvinění z bratrovraždy pochybovat, potom se z děje vytrácí. Hra především klade věčné otázky po smyslu života ve zkaženém světě.

Zařazení do literárněhistorického a tematického kontextu:

Měli byste znát pět nejslavnějších Shakespearových tragédií (Romeo a Julie, Othello, Macbeth, Král Lear), vědět, co byla renesance (i baroko, Shakespeara nelze přesně zařadit) a co napsali Dante, Boccaccio, Cervantes a Villon.

S. Puškin: Evžen Oněgin

Podobné osudy hrdiny a autora

Když Puškin psal své nejslavnější dílo, román ve verších nazvaný Evžen Oněgin, nemohl tušit, že za pár let skončí podobně jako jeden z jeho romantických hrdinů. Jedna legenda přitom říká, že když básník a spisovatel s prostřeleným břichem umíral, neloučil se s nikým jiným než s knihami, které ho obklopovaly. Nesmrtelnost mu však nezajistil jen trochu výstřední život a tragická smrt, ale především jeho dílo, mezi nímž čestné místo zaujímá příběh petrohradského floutka Oněgina. Ten si roky užíval života vysoké společnosti, plesů, milenek, aniž by dělal něco užitečného, ale nakonec jej rušný velkoměstský život unavil. Chudší než dřív zamířil na venkov, kde umíral jeho bohatý strýc a Oněgin podle očekávání získal jeho majetek. Zde se spřátelil s mladým statkářem Lenským, naivním snílkem píšícím básně, který byl v mnohém jeho protikladem. Právě do postavy Lenského promítl Puškin do velké míry sám sebe.

V románu spolu oba hrdinové tráví mnoho času a vedou spoustu debat o literatuře.

Veselá Olga, zádumčivá Tat'ána

Lenský Oněgina seznámil se dvěma dcerami vdovy Larinové. Byly podobně odlišné, jako oba mladí muži. Lenského láskou byla bezstarostná Olga, zatímco Oněgin okamžitě okouzlil její starší a citověji založenou, ovšem nezkušenou sestru Tat'ánu, vášnivou čtenářku romantických knih. Napsala mu vyznání lásky, ale cynický mladík jí ani neodpověděl, byť ho takový zájem vlastně potěšil.

Tat'áně to nedalo, nakonec se ho přímo zeptala, zda ji miluje a proč nijak nereagoval na její vroucí slova. Oněgin se neměl k přímé odpovědi, snažil se jí vyhnout a nakonec chladně vysvětlil, že by s ním nebyla šťastná, protože on po manželství netouží a jeho vztahy jsou jen povrchní. Odmítnutí dívku hluboce ranilo.

Miluji vás, ale zůstanu věrná svému muži

Když o nějaký čas později Oněgin na oslavě Tat'ánina svátku zjistil, že ho všichni považují za dívčina nápadníka, na trucu protančil celý večer s Lenského milenkou Olgou. Chtěl tak dát najevo svůj postoj vůči Tat'áně a nejspíše se i pomstít Lenskému, který ho přesvědčil, aby s ním na oslavu šel. Olga se jeho dvoření nijak nebránila, snad jí dělalo dobře, což rozhněvalo jeho přítele Lenského a vyzval ho na souboj. Oněgin měl lepší mušku a Olžina snoubence zabil, načež odjel a deset následujících let putoval po Rusku. Nakonec se znovu ocitne v Petrohradu, kde na plese nečekaně potkává Tat'ánu, když mu ji jeho letitý známý, generál Gremin, představí jako svou ženu.

Tat'ána kvůli Oněginovi roky odmítala všechny nápadníky, ale nakonec na matčin nátlak odjela do Moskvy a provdala se za bohatého knížete Gremina. Šťastná rozhodně není, stala se z ní smutná a zklamaná žena z vyšší společnosti. Oněgina však okouzlila. Tat'ána nicméně jeho dvoření odmítla, na jeho vášnivé dopisy neodpověděla, ačkoli ve skutečnosti na Oněgina nikdy nezapomněla a milovala ho celý život. Role se nakonec obrací. Evžen Oněgin krásné Tat'áně při návštěvě u ní doma vyznal

lásku, od plačící ženy se však dozvěděl, že i ona jej sice miluje, ale že zůstane věrná muži, za kterého se vdala.

O Puškinovi a jeho knize

O Oněginovi Puškinův román ve verších poprvé vycházel jako seriál mezi lety 1823 až 1831, jako celek vyšel poprvé o dva roky později a definitivní podobu získal ve vydání z roku 1837. Sám Puškin skončil podobně jako jeho hrdinové. Zemřel po souboji ve střelbě pistolí, když ho zabil francouzský milenec jeho ženy. Nebylo mu ještě ani osmatřicet. Puškin pocházel z ruské šlechtické rodiny, ovšem jeho pradědeček Ibrahim Petrovič Hannibal pocházel ze šlechtického rodu v africké Eritrei a do Ruska se dostal přes krátkou epizodu v Konstantinopoli, kde byl držen jako rukojmí.

Další Puškinova díla:

Romantická novela Piková dáma, poema Cikáni, historická novela Kapitánská dcerka, drama Boris Godunov.

Filmové zpracování a opera

Za zhlédnutí stojí americký film Oněgin z roku 1999 s hereckou dvojicí Ralph Fiennes a Liv Tyler v hlavních rolích. Sehnat se dá záznam oceňované divadelní adaptace Oněgina Divadelní společnosti Petra Bezruče z Ostravy. Existuje i operní podoba románu, kterou napsal Petr Iljič Čajkovskij.

Rozbor díla u ústní zkoušky

Ukázka:

Ne, brzy nabažil se lásky a city vystřídal v něm chlad.
Myšlenky na úchvatné krásky ho přestávaly vzrušovat.
Žárlit a šilet neměl síly, přátelé už ho otrávil.
Kdo by se také každý den nad paštikou a biftekem
obíral lahvi šampaňského a vtipem bodal okolí,
zvlášť když ho hlava rozbolí? Byl vznětlivý, teď však i jeho
znudilo bít se pro slovo na šavle nebo olovo.
Choroba, jejíž prapříčinu sotvakdo opravdově zná,
podobná anglickému spleenu, ta ruská chandra pověstná,
zmocnila se ho zponenáhla. Ne že by ho až ke dnu stáhla,
střílet se nebyl jeho styl. Život se mu však zprotivil. Jako
Childe Harold podmračený vstupoval do všech salonů.
Nevěnoval se bontonu, pohled či vzdechy krásné ženy,
pletichy světských klevetnic, to vše mu neříkalo nic.

Definujte román

Delší epický útvar, v němž vystupuje více postav, jejichž zájmy se střetávají. Hlavní hrdina se vyvíjí a zraje.

Rozbor ukázky

Ukázka je z první kapitoly, autor nám právě představil hrdinu, neodolatelného svůdníka a rozkošníka, kterého navil dosavadní způsob života, a také mu došly peníze, proto odjíždí jako možný dědic k bohatému strýci. Střídá se tu sdružený a střídavý rým, verše jsou zpěvné a lehké, přestože vyjadřují

závažná sdělení. Román je plný francouzských výrazů, protože francouzská kultura Rusko hodně ovlivňovala.

Charakteristika dalších postav a vývoj děje

Na venkově se Evžen spráteli s Lenským. Romantický snílek od dětství miluje sladkou Olgu, zatímco Evženovi by se mohla líbit její starší komplikovanější sestra Taťána, kdyby po prvním setkání nepodlehla upřímnosti a neapsala: „Vešels, já k tobě oči zdvihla/ a bleskem zasažená, zjhlá/ má duše řekla: tvoje jsem.“ Nebojte se říct vlastní názor na Taťanin dopis i Oněginovu reakci, která nebyla hrubá ani nelogická. I další vývoj pro vás bude pochopitelný: Oněginovy rozpaky, flirtování s Olgou, Lenského hněv. Otevřený konec, studentův názor: Karta se obrací. Oněgin potká vdanou Taťanu a píše dopisy on jí. Nakonec si přijde pro ortel: „Miluji vás (nač lhát a komu)/ nepatřím ale přesto vám/ a muži věrnost zachovám.“ Je to póza? Přijme Taťána Evženovu lásku? Je to logická odpověď vdané ženy? Nebo pochopila, že jako nedostupný ideál bude potřebnější než milenka, kterou časem odkopne? Nezapomeňte, že ho zná - a miluje. Literárněhistorický a tematický kontext: Romantismus (Byron, Scott, Hugo, Lermontov) a romantické konvence: rozháraný hrdina, nedostupná krasavice. Ale pozor, v Oněginovi si autor s romantismem vyřizoval účty. Je dobré vědět něco o Puškinovi, jeho problémech s cary i koketní ženou a o souboji, který si v díle předpověděl.

Tematický kontext díla

Nenaplněná, platonická láska jako silná motivace k proměně i tvorbě. Můžete srovnat s Goethovým Wertherem, který ten boj vzdal. Nebo s nedávno vydaným románem O. Pamuka Muzeum nevinnosti, který příběh novodobé Taťány a Oněgina posouvá do dalších rovin.

Molière: Lakomec

Když Molièrovi rodiče zjistili, že jejich syn se chce dát k divadlu, nadšení rozhodně nebyli. Sami patřili k vážené měšťanské elitě, však jejich syn se dal ke kočovné divadelní společnosti – nejdříve jako herec, později jako ředitel a autor mnoha divadelních her. Těžko říct, jaké měl ambice, psal zejména komedie a frašky, které se hrály především pro chudinu. Hrají se i po třech a půl století, a to i v těch nejváženějších kamenných divadlech. Mimochodem, jméno Molie`re je uměleckým pseudonymem, které si autor zvolil proto, aby nedělal ostudu své původní rodině.

Všichni mě chcete okrást!

Děj jeho nejslavnější hry se odehrává v Paříži roku 1670 – jejím hrdinou je bohatý, ale nesmírně lakomý

Harpagon, pro kterého peníze znamenají více než láska nebo vztah k vlastním dětem. Shromažďování majetku

a zejména obava o něj jej úplně pohlcují, takže každou návštěvu podezírá z toho, že ho jde okrást, a šidí i své děti. Ty si proto musí peníze půjčovat.

Krom toho se snaží docílit toho, aby dětem nemusel dávat žádné věno, a proto jim plánuje sňatky s bohatými protějšky, ačkoli o ně nestojí.

Dceru Elišku hodlá tento intrikán provdat za bohatého vdovce Anselma, protože představa, že by si vzala chudého sluhu Valéra, je pro něj nepříjemná, stejně jako odmítá povolit synu Kleantovi sňatek s chudou dívkou Marianou. Tu si k dovršení toho všeho chce vzít on sám, čímž syna šokuje. Harpagonovi však vyhovuje, že chudá dívka nemá zájem o jeho bohatství. Ke kterému přišel i díky tomu, že půjčuje lidem peníze na vysoký lichvářský úrok.

Lakomcovým dětem pomáhá proti otcovým intrikám sluha Čipera, který najde na zahradě poklad, který si tam Harpagon zakopal, aby ho nikdo neokradl. Eliška s Kleantem se rozhodnou poklad otcí vzít a donutit ho tím, aby pochopil, jak šílený život vede. Zjištění, že někdo „unesl“ jeho peníze, Harpagona rozběsí a přivede na kraj šílenství. Zběsile pátrá po viníkovi a podezřívá každého ve svém blízkém i vzdálenějším okolí, přičemž si myslí, že mu bohatství vzal sluha Valér, kterého miluje jeho dcera Eliška.

Vrat' mi snoubenku, vrátím ti peníze

Když navíc zjistí, že se tito dva mladí lidé zasnoubili, je dokonce vzteklý tak, že uvažuje o oběšení jako o vhodném trestu pro mladíka, který byl mezitím obžalován z krádeže. Valér proto raději Harpagonovi prozradí, že jeho skutečným otcem je boháč Anselm a že Mariana, kterou pro změnu miluje Kleantes, je jeho sestrou, a tudíž také boháčovou dcerou.

Syn Kleantes prozradí, že třicet tisíc dukátů, které sluha Čipera našel na zahradě, skončilo u něj, ale míní je otcí vrátit jedině pod podmínkou, že si on sám bude moci vzít Marianu. Harpagon v podstatě okamžitě souhlasí, protože právě na pokladu mu vlastně záleží ze všeho nejvíce. Když navíc pochopí, že Valér a Mariana, milenci jeho dětí, jsou ve skutečnosti z bohaté rodiny, a že tedy svým potomkům